

Elke dinsdag Een necrologie van minder bekende bijzondere mensen

Het eeuwige leven

Koos Zwart 1947-2014

Koos Zwart

Foto ANP

Niemand wist meer van cannabis, coffeeshops en drugsbeleid dan Koos Zwart.

Het is niet gebruikelijk dat na een crematie een jointje wordt gerookt. Maar na die van Koos Zwart op Westgaarde in Amsterdam kon niemand eromheen. Zijn leven stond in het teken van de legalisering van soft-drugsgebruik. En daarmee kwam hij een heel eind. Toch maakte hij zich nog vlak voor zijn dood zorgen over de afbraak van het gedoogbeleid in Nederland.

Hij overleed op 8 mei, elf dagen voor zijn 67ste verjaardag. Koos Zwart werd bekend van de zogenoemde 'beursberichten' die hij eind jaren zestig eerst in het blad *Hitweek* publiceerde en later voorlas in het VARA-radioprogramma *In de Rooie Haan*: de prijzen per gram van wietsoorten als citral, rode en gele libanon, columbiaan en afghaan. Omdat zijn moeder, Irene Vorrink, in die jaren minister van Volksgezondheid was, kwamen cameraploegen van buiten de landsgrenzen naar Nederland om dit exces van 'linkse verloedering' te filmen. Protestzanger en drugspropagandist Armand zei op de crematie: 'Hij had een heel goede band met zijn moeder. Als er een nieuwe lp van mij uitkwam, werd het ministerie gebeld en liet zijn moeder een pick-up halen om met haar staf naar mijn platen te luisteren en er daarna over te discussiëren.'

Zwart werd in 1947 geboren in Amsterdam. Hij was de enige zoon van Irene Vorrink en haar toenmalige man Joop Zwart, en groeide op met The Beatles en nederpop. Zwart was mede-oprichter van *Paradiso* in Amsterdam en kreeg als beginnend journalist een baantje bij *Hitweek* (en vanaf 1969 *Aloha*). In die tijd waaide het gebruik van drugs zoals lsd, amfetamine (speed) en marihuana over van de havencafés en jazzkelders naar de jongerencultuur. Omdat het illegaal was, kon er enorm worden gerommeld met de kwaliteit en de prijzen. Koos Zwart probeerde de gebruikers te helpen. Hij stond aan de basis van de Stichting Drugs Informatie (SDI), schreef boeken (*12 tips voor verstandig cannabis gebruik*) en verzamelde prijzen bij de dealers. Mede dankzij zijn campagne werd in 1976 de Opiumwet veranderd, die het Nederlandse gedoogbeleid mogelijk maakte. Zijn eigenzinnigheid, maar ook zijn verschijning - blonde haren onder een zwarte hoed - maakten hem tot een fenomeen.

In 1988 stopte zijn VARA-radioprogramma (*P)Opdonder*. Koos Zwart had op dat moment al zijn eigen onderneming, samen met zijn partner, de juriste Nouchka Barkhuis. Zij adviseerde instellingen in drugsgerelateerde problemen. Ook Zwart wist alles van juridische zaken en was een onvermoeibaar en effectief politiek lobbyist. Niemand wist meer van cannabis, coffeeshops en drugsbeleid dan hij.

Zwart woonde jarenlang op een boerderij in Zevenhuizen, in de provincie Groningen. Bij de invoering van de wietpas keerde hij terug naar Amsterdam om een tegenoffensief te beginnen.

In 2008 werd hij ziek. Bij het 40-jarig jubileum van *In de Rooie Haan*, in januari van dit jaar, was Koos Zwart nog een laatste keer te horen. Op 15 maart, vlak voor de gemeenteraadsverkiezingen, liet hij opschrijven: 'Slechts 3 procent van de mensen is lid van een politieke partij, daardoor oefent 97 procent geen invloed uit op wat voor programma er komt en wie op de verkiesbare plaatsen staat. En als er dan verkiezingen zijn geweest, kan het grote klagten beginnen: 'We zijn niet gehoord.'

Zwart overleed aan een hartstilstand in het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis in Amsterdam.

Peter de Waard

Boeken

INTERVIEW LIEVE JORIS

Haar boek *Op de vleugels van de draak* is bekroond met de VPRO Bob den Uyl Prijs, de prijs voor het beste Nederlandstalige reisboek. Hoe kijkt Lieve Joris aan tegen de een van de grootste wereldbewegingen van nu: de handel tussen China en Afrika?

Door **Hans Bouman** Foto **Irene O'Callaghan**

Joris en de draak

Nog nooit reisde ze zo veel kilometers voor een boek. *Op de vleugels van de draak* voerde schrijfster Lieve Joris naar Dubai, China, Zuid-Afrika en Congo, op zoek naar de mensen achter een van de grootste wereldbewegingen van het moment: de handel tussen China en Afrika. *Globalisation from below*, noemt een Chinese geograaf het trefend en mogelijk gemaakt door mobiele telefonie en containerschepen. Sinds China uit zijn economische isolament trad, is Afrika een dankbare afzetmarkt voor goedkope made-in-China producten.

Rond 2000 (Joris woonde in die tijd bijna een jaar in de stad Kisangani in Congo) begon het haar op te vallen dat er een nieuw type ondernemer opdook: jonge Indiërs en Afrikanen die goedkope Chinese spullen opkochten in Dubai en die verkochten in Kisangani en elders in Congo.

Joris: 'Door de burgeroorlog die toen in Congo woedde, was de bootverbinding via de Congostroom met de hoofdstad Kinshasa opgehouden te bestaan. Dus gingen lokale handelaren op zoek naar nieuwe manieren om zich te bevoorraden. Ik hoorde toen voor het eerst over winkeltjes in Azië, waar handelaren spullen konden kopen en in een container naar Afrika konden laten verschepen. In eerste instantie begonnen de handelaren in Dubai, dichtbij, zodat ze zelf konden gaan kijken en konden zien wat ze kochten. Handel met China bleek weggelegd voor ondernemers die hun vleugels al wat meer hadden uitgeslagen.'

Lieve Joris werkte volgens de beproefde methode die we kennen

uit haar eerdere boeken: ze haakte zich vast aan een persoon, volgde hem of haar zo nodig tot aan het andere eind van de wereld en observeerde op de achtergrond.

Joris: 'Ik kreeg niet automatisch van iedereen medewerking, natuurlijk. Ik had graag met de Indiase gebroeders Duseja willen meereizen, die in het begin van mijn boek een rol spelen. De Duseja's hebben vanuit Dubai een enorm netwerk van internationale contacten opgebouwd, maar bleken mij daar niet echt in toe te willen laten.'

'De doorsnee-Afrikaanse handelaar heeft geen idee van wat een schrijver precies doet. Ze lezen zelf geen boeken en wilden, als ik vertelde dat ik in

Nederland woonde, liefst een handel-tje in melkpoeder met me beginnen. Maar ook Li Shudi, een Chinese kunstenaar die ik in Jinhua ontmoette en die mij in contact bracht met andere Chinese kunstenaars, wist aanvankelijk niet goed raad met mijn belangstelling. Ik realiseerde me dat ik via hem het verhaal van een bepaald soort Chinezen in Afrika zou kunnen vertellen. Zijn vader was tijdens de Culturele Revolutie dermate verneerd dat hij zelfmoord had gepleegd en Shudi zelf vertrok mede daarom naar Zuid-Afrika, waar hij jarenlang woonde. Hij had in het begin geen idee wat ik van hem wilde. Als ik ergens door word gefascineerd, stort ik me daar volledig op. Daar staat tegenover dat ik ook bereid ben iets van mijzelf te laten zien. Het is geen eenrichtingsverkeer.'

'Ik ben sympathieker komen te staan tegenover het fenomeen globalisering. Al die mensen die in beweging komen, zelfs al is het op basis van een mythisch beeld van het land - ik vind dat ontroerend'

In haar bekroonde boek toont Joris zich een scherp observator van de veranderende verhoudingen tussen de Chinezen en Afrikanen die elkaar treffen in de handel. Ze zegt: 'De mensen met wie ik onderweg in contact kwam, stonden vaak al met één voet buiten hun samenleving. Afrikanen die regelmatig in China komen, beginnen op een andere manier naar hun eigen land te kijken en voor Chinezen die naar Afrika gaan, is dat net zo.'

'Een Chinese zakenman vertelde me dat hij een bevriende kunstenaar had meegenomen naar Zuid-Afrika. Op de weg van de luchthaven naar zijn hotel bleef zijn vriend maar kijken naar de lucht - zo'n heldere kleur blauw had hij in China nog nooit gezien. Hij realiseerde zich ineens hoe erg het is gesteld met de luchtvervuiling in zijn vaderland en kocht een huis in Zuid-Afrika.'

'Tijdens mijn reis met Shudi door

Afrika

Lieve Joris (Neerpelt, 1953) begon haar loopbaan als journalist voor het weekblad *Haagse Post*. Ze raakte gefascineerd door Afrika. Sinds haar debuut *De Golf* (1986) publiceerde ze twaalf non-fictieboeken, waaronder *Terug naar Congo*, *De poorten van Damascus*, *Mali blues*, *Dans van de luipaard* en *Het uur van de rebellen*. Het werk van Lieve Joris wordt vertaald in het Frans, Duits, Engels, Spaans, Turks, Hongaars, Pools, Catalaans, Noors en Chinees.

Foto Ulf Andersen

Zuid-Afrika liet hij me het wonderschone en ongerepte strand langs de Indische Oceaan zien en zei: 'Denk erom dat je het aan niemand vertelt, hè. In China denken ze bij het woord Afrika allemaal aan aids en geweld. Zeg niet dat de stranden hier zo leeg zijn, want straks komen ze allemaal deze kant op.'

In veel van uw eerdere boeken schrijft u over de ongelijkwaardige relatie tussen de westerse wereld en voormalige kolonies. China en Afrika hebben in dat opzicht een onbesmet verleden. Resulteert dat in een gelijkwaardiger omgang?

'Chinezen koesteren niet alleen ten opzichte van Afrikanen, maar ten opzichte van de hele wereld superioriteitsgevoelens. Een westerse sinologe zat in de metro in Shanghai. Tegenover haar zaten mensen uit de provincie, die geen idee hadden dat zij hen kon verstaan. Ze hadden commentaar op haar grote westerse neus en het feit dat ze haar grijzende haar niet had geverfd. 'Kijk eens hoe oud ze eruit ziet!'

'Maar het is een feit: Afrikanen staan niet hoog op de ranglijst van doorsnee-Chinezen. Als ze kennismaken met Afrika, zie je soms een omslag. Dan raken ze onder de indruk van de Afrikaanse levenskunst, van het feit dat Afrikanen opgewekt zijn en niet alleen maar denken aan werken tot ze erbij neervallen, zoals zijzelf. Omgekeerd zet het arbeidsethos van de Chinezen de Afrikanen ook aan het denken.

'Wat cultureel superioriteitsgevoel betreft: een Afrikaanse delegatie stond eens in een bankgebouw in Guangzhou en zag een Chinees op de grond spugen. De Afrikanen wisten niet wat ze zagen. 'Wat doet u! In uw eigen bank! Dat kán toch niet!' Dat was dan die vijftienduizend jaar oude Chinese beschaving. Veel Chinezen vinden dat Afrikanen iets Europees hebben, wat niet zo verwonderlijk is: de Europese cultuur heeft in Afrika natuurlijk sporen achtergelaten.'

Heerst bij de Afrikanen triomfalisme ten opzichte van de Europeanen, in de sfeer van: dankzij China hebben we de voormalige kolonisator niet meer nodig?

'Bij sommigen. Maar Angola neemt sinds kort Europese inspecteurs in de arm om de kwaliteit te controleren van de wegen die door Chinezen zijn aangelegd. Alleen de Afrikanen die alles inzetten op de Chinese markt, lopen volgens mij het risico bedrogen uit te komen.

'Afrika ontleent aan het contact met China ook elan en zelfvertrouwen. China heeft zich in korte tijd sterk ontwikkeld, het blijft niet steken in vruchteloos geklaag over wat de Britten en de Japanners hen in het verleden aandedden. Waarom zouden

wij dat ook niet kunnen, denken sommige Afrikanen.

'Afrikanen kunnen momenteel kiezen met wie ze in zee gaan: Europa, China of een combinatie van de twee. Dat lijkt me alleen maar een verrijking voor hen. Ik ben daarom ook sympathieker komen te staan tegenover het fenomeen globalisering. Al die mensen die in beweging komen, zelfs al is het op basis van een mythisch beeld van het land waar ze naartoe reizen – ik vind dat heel ontroerend.

'Bij mensen met wie ik sprak naar aanleiding van het verschijnen van dit boek, merkte ik dikwijls een behoorlijke scepsis over de capaciteiten van Afrikanen. Omgekeerd werd mij, op een conferentie in Brazzaville, door Franse China-bashers verweten dat ik een te positief beeld heb van China.

'Het ligt in mijn aard om mij te concentreren op dingen die mij hoop geven, zoals de werkelijke ontmoetingen tussen Afrikanen en Chinezen waarvan ik getuige ben geweest. Want hun relatie beperkt zich niet tot handel. Tot in de diepste binnenlanden van China kwam ik Afrikaanse beursstudenten tegen die vloeiend Chinees spreken en al jarenlang deelnemen aan het dagelijkse Chinese leven. Dat avontuur zou volgens mij wel eens meer kunnen opleveren dan wij op dit moment kunnen vermoeden.'

Met De hoogvlaktes nam je in 2008 min of meer afscheid van Congo, maar aan het slot van dit boek keer je er toch weer naar terug.

'Congo zal altijd een rol blijven spelen in mijn leven en ik denk dat ik *Op de vleugels van de draak* in zekere zin zelfs heb geschreven om met betere ogen naar Congo te kunnen kijken. Want daar is alles begonnen.'

Lieve Joris: *Op de vleugels van de draak. Reizen tussen Afrika en China*. Atlas Contact; 318 pagina's; 19,95 euro.

Conceptmaker **Scato van Opstall** bespreekt om de week geslaagde en minder geslaagde communicatiepogingen van merken en instanties

Conceptman

Catwalk te ver

Mode verkopen zonder gevoel voor stijl is een kansloze missie.

Ik wist het niet, maar Arnhem schijnt een modecentrum van internationale allure te zijn. Parijs, Tokio, Londen, New York, Arnhem. Een stad met een modeacademie en een grenzeloze ambitie. Apetrots op hun winkelcentrum Presikkaaf, dat op een Parijse tentoonstelling in 1971 werd gelauwerd als modernste winkelcentrum van Europa. Zonder gekheid: Viktor & Rolf komen van het Arnhemse ArtEZ en de onlangs cum laude afgestudeerde Liselore Frowijn heeft dit jaar de Frans Molenaar Award en een toonaangevende Franse modeprijs gewonnen. Iris van Herpen, Alxander van Slobbe, Jan Taminiau, Piet Paris en Lidewij Edelkoort hebben allemaal in Arnhem gestudeerd. Betere ambassadeurs kan een zelfbenoemde modestad zich niet wensen.

En toen ging het mis. Een citymarketeer (dat is iemand die een stad of regio probeert te verkopen) werd gevraagd om Arnhem eens stevig op de kaart te zetten.

In plaats van een prachtige brug te bouwen van Arnhem naar Parijs, een virtuele catwalk bevolkt met ontwerpen van alle ArtEZ-modegoden, werd gekozen voor een andere strategie. Een kostbare ook nog: posters op tramhaltes in het culturele bolwerk dat Amsterdam heet. Arnhem laat z'n modische neus zien in het hol van de leeuw.

In hoe. In een lettertype dat niet zou misstaan op het jaarverslag van een dagottenfabrikant staat

ARNHEM KRIJGT JOU PLAT. Een roodharige vrouw, type 'best wel leuke buuf ondanks schoenmaat 47' ligt achterover in het magazijn van een kringloopwinkel. Ze heeft een geheel knakworstkleurige outfit aan: Van Haren schoenen, een kreukelige Zeemanlegging en een 100 procent polyester jurkje. Mode = Arnhem. Naast haar zijn achteloos een paar tassen op de grond gegooid. Met

de namen van de sponsors erop, neem ik aan. De gevallen vrouw ligt onhandig op een roze Xenossprei met een panterprintkussen achter haar hoofd. *Made in Arnhem* is de afzender, met twee lompe oranje haken eromheen. Zo'n grafisch ongeintje dat designers in 1998 graag gebruikten, voor het logo van het administratiekantoor om de hoek. 'Like uit in Arnhem en win een nacht in Hotel Modez' is het aanbod. Hopen dat je niet verkracht in die kringloopwinkel wakker wordt.

Alles wat mode tot haute couture maakt, is zorgvuldig vermeden in deze Arnhem Modestad-campagne. Vermoedelijk heeft de citymarketeer dit kiekje met z'n eigen smartphone gemaakt. Geen fashionmodel, geen stylist, geen visagist en de belichting is verzorgd door twee bouwlampen uit een lokale doe-het-zelfzaak. Schoonheid, stijl, allure, avantgardisme – alles wat mode zo bijzonder maakt – is zoek.

ARNHEM KRIJGT JOU PLAT. Jaja, die Ernhemse citymarketeer weet hoe hij de vrouwtjes moet behagen: 'Het motto verwijst naar de shoppende bezoeker, die na een dagje shoppen in het modekwartier met volle tassen uitgeput op haar Arnhemse (hotel)bed valt.'

De oudste artefacten van Arnhem zijn twee vuurstenen, 70 duizend jaar geleden achtergelaten door een neanderthaler. Misschien kan iemand die dingen een keer heel hard tegen elkaar slaan en voor wat licht zorgen in de Arnhemse duisternis.

Scato van Opstall